

Redactare: Ioana Bârzeanu
Tehnoredactare: Mariana Radu
Copertă: Luca Emil Cornel
Ilustrație copertă: www.freepik.com

Titlul original: *STOP À LA MANIPULATION*

Copyright © 2014 Groupe Eyrolles, Paris, France

© 2018 Toate drepturile asupra acestei ediții sunt rezervate
editurii METEOR PRESS

Contact:
Tel./Fax: 021.222.83.80
E-mail: editura@meteorpress.ro

Distribuție la:
Tel./Fax: 021.222.83.80
E-mail: carte@meteorpress.ro
www.meteorpress.ro

Descrierea CIP a Bibliotecii Naționale a României
REGARD, JACQUES

Stop manipulării / Jacques Regard ; trad. din lb. franceză de Daniel Voicea.
- București : Meteor Press, 2018
ISBN 978-973-728-702-1
I. Voicea, Daniel (trad.)
32.019.5

Jacques Regard

Stop manipulării

Traducere din limba franceză
de *Daniel Voicea*

Cuprins

Introducere	11
Partea I – Ce este manipularea?	13
Capitolul 1 • CELE TREI TIPURI DE MANIPULARE	15
Ați spus manipulare?	15
Manipularea Pozitivă (tip I)	16
Manipularea Egocentrică (tip II)	17
Manipularea Răuvoitoare (tip III)	20
Cele două caracteristici ale manipulării de tip III	21
Manipulatorul-asasin	22
Atenție la confuzii!	28
Ideile esențiale ale acestui capitol	31
Capitolul 2 • RECUNOAȘTEREA UNUI MANIPULATOR	33
Cum recunoaștem un manipulator?	33
Recunoașterea după modul lui particular de a comunica	34
Vorbește în mod ocolit	34
Adoră bârfele	35
Exprimă în mod clar ceea ce de obicei	
se trece sub tăcere	35
Nu-și asumă nici cuvintele, nici actele	35
Nu exprimă decât generalități	36
Nu știe să asculte	37
Nu apreciază ce este clar și simplu	37
Recunoașterea după tipul de relație	
pe care-l întreține cu celălalt	38
Minimalizează și denigrează	38
Nu-l interesează celealte persoane	39
Este înconjurat de oameni care trăiesc	
în frică, spaimă și eșec	39
Seamănă dezordinea și zâzania	40

Recunoașterea după morală și etica lui	41
Este mincinos, farsor și necinstit	41
Abuzează de autoritatea lui	42
Este încăpățânat	42
Refuză să-și mărturisească greșelile și se dovedește incapabil să se schimbe	43
Recunoașterea după modul lui de a utiliza puterea	43
Este obsedat de nevoia de a controla totul	43
Își utilizează puterea pentru a distrugе ceea ce funcționează	44
Abuzează de puterea lui	45
Își utilizează puterea legitimă pentru a hărțui sau a supune	45
Știe să întoarcă situațiile cu abilitate în avantajul lui	46
Recunoașterea după mediul lui încunjurător	47
Epuizează energia celor care intră în contact cu el	47
Moralul anturajului său suferă de efectul „yo-yo”	48
O oarecare tensiune este întotdeauna prezentă	49
Poate distrugе pretinzând că ajută	50
Plutește vinovăția în aer	51
Ideile esențiale ale acestui capitol	53
Capitolul 3 • TESTUL DE ÎNCREDERE	55
De ce acest test?	55
Testul de încredere	57
Cum se utilizează testul de încredere?	60
Rezultatele testului de încredere	61
Rezultatul este negativ	61
Rezultatul este pozitiv	62
Capitolul 4 • CELE PATRU TIPURI DE MANIPULATORI	63
A fi sau a nu fi manipulator!	63
Manipulatorul fermecător	64
Manipulatorul acuzator	66
Principiul reciprocității	66
Metoda adoptată de manipulatorul acuzator	66
Consecințe grave	67

Manipulatorul respectabil	69
Manipulatorul autoritar	70
Ideile esențiale ale acestui capitol	72
Partea a II-a – Manipularea Egocentrică (tip II)	73
Capitolul 5 • CUM SĂ REZIȘTI LA O MANIPULARE	
DE TIP II	74
Să fii conștient de existența ei	74
Să știi să te distanțezi	75
Să accepți că nu există o lume ideală	76
Să știi să reperezi intenția manipulatorului	78
Ideile esențiale ale acestui capitol	79
Capitolul 6 • DE CE ESTE ATÂT DE DIFICIL SĂ REZISTĂM MANIPULĂRILOR DE TIP II?	80
Manipulatorul îi atacă întâi pe cei slabî	80
Constatarea	80
Pentru a rezista	81
Manipulatorul preferă pasivii	83
Constatarea	83
Pentru a rezista	84
Manipulatorul ne trezește temerile	85
Constatarea	85
Pentru a rezista	86
Manipulatorul utilizează ideile preconcepute	87
Constatarea	87
Pentru a rezista	88
Ideile esențiale ale acestui capitol	90
Capitolul 7 • DE CE NU ÎNDRĂZNIM SĂ SPUNEM NU?	91
Teama de autoritate	92
Sentimentul de vinovăție	93
Nevoia de a fi iubit și teama de a fi respins	94
Ideile esențiale ale acestui capitol	96

Capitolul 8 • CUM SĂ ÎNDRĂZNIM SĂ SPUNEM NU	98
Cum să spunem <i>nu</i> unui manipulator fermecător	99
Constatarea	99
Pentru a rezista	99
Să reacționăm, dar formal	100
Cum să spunem <i>nu</i> unui manipulator acuzator	102
Constatarea	103
Pentru a rezista	104
Vinovătie și legitimitate	105
Cum să spunem <i>nu</i> unui manipulator respectabil	106
Constatarea	106
Ilustrare	108
Prima lecție	111
A doua lecție	113
A treia lecție	114
Cum să spunem <i>nu</i> unui manipulator autoritar	115
Constatarea	116
Pentru a rezista	117
Ideile esențiale ale acestui capitol	121
Capitolul 9 • INSTRUMENTELE PENTRU A SPUNE NU ...	122
Instrumentele analizei	122
Delimitarea situației	122
Identificarea tipului de manipulare	123
Verificarea	124
Instrumentele refuzului	125
Exprimarea senină a refuzului	125
Afirmarea senină	126
Mesajul „Eu”	127
Să răspundem repede și bine	129
Refuzul limitat	130
Cele zece porunci	131
Inventarea de arme noi	132
Ideile esențiale ale acestui capitol	133

Partea a III-a – Manipularea Răuvoitoare (tip III)	135
Capitolul 10 • RECUNOAȘTEREA MANIPULĂRII DE TIP III	136
Ilustrare	137
Hărțuire și manipulare disimulată	139
Cum știm?	140
Ideile esențiale ale acestui capitol	147
Capitolul 11 • ÎN RĂZBOI CU UN MANIPULATOR-ASASIN	148
Dispune de un veritabil arsenal	148
Şapte arme de distrugere	148
Şapte arme periculoase	150
Un arsenal eficace cu efect paralizant	151
Punctele lui slabă...	153
Se teme de ceilalți	153
Este slab și laș	153
Amenințările lui reprezintă un şantaj	154
Organizarea apărării și contraatacul	155
Să observăm și să înțelegem	155
Să-l vedem altfel	156
Să-l vedem cât mai puțin posibil	158
Să-i spunem cât mai puțin posibil	159
Să lămurim solicitările vagi	160
Sfidarea manipulatorului- <i>asasin</i>	161
Denunțarea manipulatorului- <i>asasin</i>	164
Întreruperea definitivă a oricărei relații cu manipulatorul- <i>asasin</i>	168
Să devinim independenți	169
Ideile esențiale ale acestui capitol	170
Ce trebuie reținut din această carte?	173
În concluzie	176

CAPITOLUL 1

CELE TREI TIPURI DE MANIPULARE

CUPRINS

- **Ați spus manipulare?**
- **Manipularea Pozitivă (tip I)**
- **Manipularea Egocentrică (tip II)**
- **Manipularea Răuoitoare (tip III)**
- **Atenție la confuzii!**

Ați spus manipulare?

Înainte de a putea rezolva orice problemă, trebuie ca mai întâi să o identificăm și să aflăm cum se prezintă. Cuvintele **manipulare** sau **hărțuire** sunt din ce în ce mai des folosite. Media vorbește neîncetat de manipularea electorală, de manipularea capitalurilor sau de manipularea opiniei publice. Proiectoarele actualității, atîntite o vreme pe hărțuirea sexuală, se concentrează de acum înapoi pe hărțuirea morală.

Manipularea are numeroase chipuri, uneori foarte familiare. Prietenul care se invită pe neprevăzute (fără să se întrebe dacă deranjează) sau cel care împrumută regulat de la noi unelte, cărți sau bani fără ca niciodată să ni-i dea înapoi sunt manipulatori. Colegul care obține proiectul sau postul care ar trebui să ne revină nouă în mod normal, prietena care minimizează întotdeauna ce facem și, în sfîrșit, individul a cărui conversație ne „demoralizează”: este numai manipulare! Este ea inevitabilă? Există unele persoane mai sensibile ca altele la manipulare? Este un rău pe care trebuie să-l suferim strângând din dinți sau putem face ceva pentru a evita manipularile ori pentru a ne apăra de ele?

Înainte de a putea răspunde la aceste întrebări, trebuie să începem prin a ști ce este manipularea, din ce este făcută și cum funcționează. Apoi, plecând de la aceste baze solide, vom putea descoperi mijloacele și instrumentele de pus în practică pentru a nu ne mai lăsa păcăliți.

În mod fundamental, există **trei tipuri de manipulare care se disting unele de altele prin intenția specifică și particulară a manipulatorului**.

- Într-un prim tip de manipulare, intenția manipulatorului este **întotdeauna bună, utilă sau agreabilă** pentru cel care este obiectul ei.
- Într-un al doilea tip de manipulare, intenția manipulatorului este **egocentrică**. Aceasta din urmă întoarce lumea în jurul intereselor lui personale, fără să-i pese de consecințele suferite de victimele sale.
- Intenția manipulatorului, într-un al treilea tip de manipulare, are caracter **paranoic** și vizează întotdeauna un obiectiv distructiv și răuvoitor.

Manipularea Pozitivă (tip I)

Intenția unei manipulări pozitive este sistematic bună, utilă sau plăcută. Chiar dacă nu este vorba în mod real de o manipulare în sensul în care o înțelegem de obicei, este important să vorbim despre ea, fie și doar pentru a percepe mai bine celelalte manipulări îndoienice care se ascund în spatele aparențelor naive, prefăcute sau fals amicale.

A face un cadou sau o surpriză plăcută cuiva corespunde unei manipulări de tip I, însă a oferi o cutie goală unui copil pentru aniversarea lui și a râde în hohote de nemulțumirea sa nu este o manipulare de tip I, chiar dacă adultul afirmă contrariul.

Acest prim tip de manipulare (cum o indică numele său) conține întotdeauna o intenție pozitivă; este contrariul șantajului. Chiar dacă un părinte exercită o oarecare presiune pentru a-și determina copilul să se spele regulat pe dinți sau atunci când o

infirmitate ține un discurs liniștitor, cu o seringă în mână („nu vă fie frică, n-o să simțiți nimic”), intenția rămâne bună și are ca scop binele, plăcutul și utilul. Blânda persuasiune¹ face parte dintre aceste manipulări pozitive.

O mamă își poate stimula copilul care face mofturi la lecții spunându-i: „Dacă-ți termini tema înainte de amiază, vei avea toată după-masa pentru a face ce-ți place, în caz contrar, îți vei petrece aici ziua fără să-ți facă plăcere.”

Putem de asemenea manipula pe cineva arătându-i aspectele pozitive a ceva ce lui îi displace: „Ascultă, nu mă pot întoarce la ora prevăzută pentru că sunt obligat să rămân la birou... Știu că e neplăcut, dar asta îmi va permite să mă întorc mai devreme vineri ca să plecăm în weekend.”

Fie că o numim târguială, diplomație, negociere, un simplu sfat sau persuasiune, este vorba tot de manipulare. Însă ea corespunde unei manipulări de tip I, întrucât intenția pleacă din suflet și manipulatorul caută în primul rând binele persoanei care face obiectul manipulării.

Dacă, în schimb, cineva vrea să vă facă să credeți că ceva este bun pentru dumneavoastră în vreme ce știți sau simțiți contrariul, fiți sigur că nu este vorba de o manipulare de tip I. Citiți continuarea pentru a nu vă mai lăsa păcălit!

Manipularea Egocentrică (tip II)

Intenția care ghidează manipulatorul egocentric este căutarea beneficiului său personal. El nu se gândește decât la interesele lui, fără să-i pese de neplăcerile, de situația jenantă sau neajunsurile pe care conduită lui le poate pricina celuilalt. Manipulatorul de tip II este de obicei viclean, şiret, amăgitor, descurcăreț sau bun orator. Este adesea ghidat de tentația câștigului, a puterii sau a faimei; negândindu-se decât la el, acționează întotdeauna în mod egoist.

¹ Traducere literală a ceea ce englezii numesc *sweet persuasion* (n.a.).

Manipularea de tip II este cea ale cărei victime suntem când ne lăsăm înșelați, manipulați sau împiedicați de cineva care cauță să dobândească ceva ce n-ar putea obține altfel.

Jean-Pierre, care nu avea o calificare specială, dar care poseda mult farmec și care știa să vorbească, mergea din ușă-n ușă ca să vândă enciclopedii. Îi mergea foarte bine, deoarece descoperise că era foarte convingător cu persoanele în vîrstă care, punându-și încrederea în aspectul lui onest, semnau contractul fără să știe la ce se angajau. Nu-l interesa să știe dacă veniturile lor mici le-ar permite să plătească rate al căror total reprezenta mai mult de salariul pe o lună. Esențialul pentru el era să aibă contracte; asta era pâinea lui.

- **Manipulatorul de tip II este acest prieten** care ne cere un serviciu sau bani făcând în aşa încât să nu-l putem refuza. Este și cel care, pentru a-și arăta inteligența, este mereu ironic și zeflemitor, fără să știe să se opreasă atunci când înțepăturile lui devin dureroase. **Este în egală măsură angajatul** care pune bețe-n roate colegilor pentru a se face „bine văzut” sau pentru a obține o promovare în locul lor. **Este profesorul** care-și însărcină clasa pentru a-și dovedi puterea sau este ziaristul care dramatizează un subiect pentru a fi sigur că reportajul său va fi mai bun decât al rivalilor lui. Niciunul dintre aceste personaje nu acționează din răutate. În mod fundamental, ei nu au intenția să rănească pe nimeni. Nu, ei nu se gândesc pur și simplu decât la interesul lor personal, fără să-și facă prea multe griji în ce privește consecințele.
- Multe dispute sau despărțiri zgomotoase sunt datorate acestui tip de manipulator. **Este soțul „macho”** care vrea să-și arate autoritatea și independența făcând numai ceea ce-l interesă, fără să țină seama de așteptările soției lui. Voind să demonstreze că este șeful și că nimeni nu-l poate comanda, nu vede problemele pe care comportamentul său le provoacă parteneriei lui. Acest bărbat care se crede „atât de” perfect va fi extrem de surprins într-o zi s-o vadă plecând. **În schimb, femeia** care-și contrazice sau denigrează în mod regulat soțul în public pentru a arăta că ea nu este o femeie supusă și că are caracter se dovedește și o manipulatoare.

- **Oamenii politici** care fac promisiuni în toate direcțiile și care, odată aleși, nu le respectă, sunt manipulatori de tip II, la fel ca întreprinderile care se mută concedindu-și personalul pur și simplu pentru a mări beneficiile. Acestea din urmă nu se gândesc decât la avantajele lor, fără să le pese de catastrofele sociale provocate. **Un șef** care nu se simte în largul lui în poziția pe care o ocupă recurge la acest tip de manipulare pentru a-și impune autoritatea slabă divizând pentru a stăpâni mai bine sau practicând favoritismul.
- **Marketingul** este avid de manipulări egocentrice, așa cum o mărturisește exemplul următor (experiență efectuată de cercetători în psihologie socială)².

Văzând că i se oferă o mostră de pizza la intrarea în supermarket, o persoană din două acceptă să o guste. Însă dacă cel care făcea demonstrația le atingea brațul în timp ce făcea propunerea de degustare, două persoane din trei acceptau oferta și mai ales de două ori mai mulți puneau apoi aceeași marcă de pizza în căruciorul lor.

Nimeni nu deține o explicație rațională care să poată lămuri acest fenomen, însă atingerea brațului cuiva făcându-i o ofertă rămâne totuși un gest mic ce produce efecte mari, mai ales pentru manipulator.

- Acest ultim exemplu ne arată că anumite manipulări nu au în mod obligatoriu consecințe nefaste. Din nefericire, majoritatea neînțelegерilor noastre provin totuși din manipulări egocentrice pe care n-am știut să le prevenim sau cărora n-am știut să le rezistăm.

Sylvie o primește pe bătrâna ei mătușă, care a dorit să vină să stea câteva zile la ea. Dar acceptând (sau mai degrabă abținându-se să refuze această cerere), ea nu-și putea imagina natura angrenajului în

² *Petit traité de manipulation à l'usage des honnêtes gens*, Robert Joule și Jean Beauvois, Éditions PUG, p. 172 (n.a.).

care tocmai intrase. Încă din prima seară, mătușa îi spune lui Sylvie: „Mâine vom începe prin a merge să vizităm expoziția aceasta care se deschide la ora 10:00, apoi vom merge să mâncăm în restaurantul tău obișnuit. Așa, voi vedea unde lucrezi și apoi îți vei putea folosi bonurile de masă. După-masă, vom merge să facem turul marilor magazine și vom încheia seara într-un salon de ceai, căci trebuie să le cunoști pe cele mai bune. Știi, n-am ieșit în oraș de foarte mult timp și pentru mine e o mare bucurie să petrec câteva ore cu tine.” Sylvie încearcă să protesteze, să explice că ea nu se poate elibera atât de ușor, însă mătușa ei n-o lasă să vorbească și-i spune că se simte atât de singură după moartea soțului ei, încât ar trebui să nu aibă inima să-i refuze o placere atât de mică. Sylvie, afectată, nu știe ce să răspundă, și mătușa ei profită de asta pentru a adăuga: „Gata, am zis, aşa facem! De fapt, ce mâncăm la cină? Știi, de obicei nu mănânc mult seara, dar măcar o dată că sunt cu tine am putea profita de asta. Te las să alegi restaurantul, nu sunt dificilă, și dacă nu e prea zgomotos, pentru mine orice e bun.”

Fie că este vorba de mici pungășii, de marketing, de oameni politici, de întreprinderi rapace, de mici șefi, de colegi egoiști sau de soți „macho”, manipulatorul de tip II acționează în primul rând ca să-și satisfacă interesele și nu are intenția să facă rău nimănui. În întregime concentrat pe ceea ce dorește, nu vede sau refuză să vadă daunele reale pe care comportamentul lui le generează. Cu toate astea, se poate discuta cu el și-l putem face să-și schimbe părerea Mizând pe relativa lui onestitate intelectuală.

Manipularea Răuvoitoare (tip III)

Cu acest al treilea tip (manipularea Răuvoitoare), intrăm în domeniul insidiosului, al sordidului. Această tentativă conștientă și voluntară de distrugere a celuilalt este extrem de periculoasă. Într-adevăr, dacă intenția primului tip de manipulator este pozitivă, iar cea a celui de-al doilea egoistă, **intenția celui de-al treilea manipulator este distructivă**.

Acesta din urmă nu vrea binele persoanei și nu caută neapărat interesul personal. Unicul și principalul lui scop este de a distrugă ce-l amenință sau ce i se pare intolerabil sau demn de ură.

Putem rezuma intenția acestui manipulator de tip III afirmând că tot ce întreprinde este menit să vă doboare, să ruineze

1 • Cele trei tipuri de manipulare

ceea ce faceți sau să distrugă un aspect al personalității dumneavoastră care nu-i convine.

Cele două caracteristici ale manipulării de tip III

Această manipulare este caracterizată printr-o intenție răuvoitoare și perversă, precum și prin disimularea atacurilor sale.

O intenție răuvoitoare și perversă

Când face un rău cuiva, manipulatorul rău intenționat pretinde adesea contrariul și afirmă că acționează pentru binele victimei lui sau pentru un motiv valabil. Intenția răuvoitoare se ascunde adesea în spatele unei aparente onestități.

Michel este educator și se ocupă de copiii handicapați. Într-o zi, are neplăcuta surpriză să vadă jandarmii intrându-i în clasă pentru a-i pune niște întrebări, încrucișând soția lui, o manipulatoare cu care este pe punctul de a divorța, îl acuză că a întreținut relații incestuoase cu fetițele lui de 6 și 8 ani. Se apără și încearcă să se justifice. Însă, pentru a obține tutela copiilor, soția lui critică și utilizează tot ce spune pentru a-l „îngropa” și mai mult.

Ea pretinde că acționează în interesul copiilor săi. Acuzația era desigur nefondată, însă chestiunea a durat totuși mai mulți ani, în timpul cărora Michel n-a avut dreptul să-și întâlnească fetele decât în prezența unei asistente sociale. Și-a cheltuit toate economiile, și-a pierdut toate bunurile, casa, mașina, mobilierul și s-a îndatorat ca să plătească un avocat. Din cauza acuzației mincinoase aduse de soția lui, i-a interzis să lucreze cu copii minori și și-a pierdut și locul de muncă. După mai mulți ani de proceduri, total ruinat și complet „dărâmat”, atât moral, cât și fizic, este în sfârșit recunoscut nevinovat. Dar răul este făcut și viața îi este definitiv distrusă. Manipulatoarea a câștigat pe toate planurile.

Disimularea atacurilor

Manipulatorul se poziționează întotdeauna ca să-și distrugă victimele fără să se facă remarcat de ele. El distrugă, dar ascunzând asta celor pe care caută să-i doboare. Acest tip de manipulare se aseamănă cu o distrugere discretă, silențioasă și fără chip pentru cei care nu știu sau nu vor s-o vadă.

Laura este șef de serviciu și ia zilnic prânzul cu Myrtle, o colegă și prietenă. Ele profită de aceste momente de relaxare pentru a vorbi de diverse lucruri și de asemenea pentru a schimba idei sau sfaturi atunci când întâlnesc dificultăți particulare. În mod progresiv, Laura este pusă pe tușă și-și vede responsabilitățile topindu-i-se ca zăpada sub soare. După ce i-a reproșat în mod regulat greșeli fără motiv, superiorul îi retrage toate responsabilitățile de încadrare și o numește într-un post în care ea nu mai are funcție de conducere. Mult timp, a căutat să înțeleagă ce i se întâmplase. Vorbea adesea cu Myrtle despre ceea ce trebuia să suporte din partea șefului ei. A încercat, dar în zadar, să obțină explicații și să afle care erau motivele dizgrației sale. Se simțea vinovată și și-a pierdut încrederea în ea. Într-o zi, în sfârșit, a constatat că „prietenă” ei Myrtle îi preluase vechile atribuții și continua în numele ei proiectele pe care ea le inițiasă. Laura realiză, dar un pic cam târziu, originea necazurilor ei.

Într-o lucrare precedentă, abordaserăm deja comportamentul dăunător al celui care nu atacă deschis și care folosește mijloace ocolite pentru a-și doboră victimă. Vorbeam atunci de ostilitate disimulată³. Astăzi, completăm această noțiune dând numele de manipulator-asasin celui care adoptă un asemenea comportament.

Manipulatorul-asasin

Ce-l definește

Manipulatorul-asasin este de un orgoliu nemăsurat și foarte neîncrezător, are tendința să raționeze greșit.

Nu respectă persoana și caută să o împiedice să trăiască în stilul ei. Obiectivul său este de a-și minimaliza, deprecia, adică de a-și distrugă victimele. Pentru a-și atinge scopurile, utilizează dezinformarea, minciuna sau calomnia.

³ Această atitudine face parte din harta comportamentelor care analizează și clasează comportamentele umane în raport cu motivația. Vezi *Gens qui rient, gens qui pleurent*, de același autor, Éditions Village Mondial, 2001 (n.a.).

Pentru un observator atent, este evident că seamănă zâzania în jurul lui și că montează oamenii unii împotriva celorlați. Este un expert în hărțuirea morală, care intervine foarte puțin în mod direct, preferând să-i împingă pe ceilalți să acționeze în locul său.

Este un laș care își împinge victimele să se simtă în același timp responsabile și vinovate de suferința pe care le-o provoacă, și asta-i permite să continue să distrugă în deplină inocență.

Nu putem nici să-l impresionăm, nici să deținem un avantaj asupra lui; pare inatacabil și de neclintit; știe tot, cunoaște tot. Am vrea să ne putem apăra și să contraatacăm, dar pentru că terorizează oamenii, aceștia nu reușesc sau nu îndrăznesc să reacționeze. Orice ar încerca ei se întoarce împotriva lor, lăsând astfel impresia că persecutorul lor are dreptate.

Manipulatorul se pretinde onest și drept, acționând pentru binele dumneavoastră sau pentru o cauză bună. Acest sistem de apărare implică faptul că niciodată nu-și va recunoaște greșelile. Când este prinț pe picior greșit, nu regretă nimic; nu se scuză și nu simte nicio compasiune pentru victimele lui.

Paranoic, este foarte des obsedat de ideea de a fi în pericol. Această amenințare este pentru el atât de reală, încât îi permite să-și justifice și să-și legitimeze actele dăunătoare. Așa sunt determinați oamenii să ucidă și să tortureze în numele credinței lor, al convingerilor sau angoaselor lor; pot chiar să simtă mândrie.

Un monstru!

Este greu de imaginat că niște ființe umane pot da dovadă de atâtă răutate, îndârjire și ură. Unei persoane sănătoase și normale îi este destul de greu să conceapă că cineva poate nutri asemenea intenții distructive și nefaste. Este la fel de absurd ca atunci când te-ai imagina pe tine pe punctul de a ucide, tortura sau viola. Cu toate asta, la fel cum există asasini, călăi sau violatori, există și oameni răuoitori care răspândesc răul în jurul lor.

Ar fi o iluzie să credem că asemenea indivizi nu există în anturajul nostru sau că vor renunța la tentativa lor de distrugere

pentru a-și schimba strategia. Mai rău, această eroare de judecată întărește puterea manipulatorului și-l face și mai redutabil în fața celui care crede asemenea născociri.

Ambiguitatea care există între cuvântul și acțiunea lui este cea care-l face pe manipulatorul de tip III extrem de periculos. Acesta din urmă poate foarte bine să aibă un aspect agreabil și să folosească cuvinte liniștitioare, acționând totodată în umbră pentru a monta oamenii unii împotriva celorlalți și a genera astfel importante conflicte.

Un manipulator-asasin poate fi foarte apreciat de către anturajul lui și, în același timp, să adopte comportamente cu totul detestabile și ignoreate de toți.

Éléonore, în vîrstă de 32 de ani, director-adjunct într-o mare întreprindere, este bătută în mod regulat de un soț gelos care ar vrea să facă să mărturisească faptul că-l însălă în vreme ce acest lucru este fals. Ea poartă des ochelari de soare și haine potrivite ca să nu se observe urma loviturilor pe care le-a primit. Ca multe femei bătute, nu se confesează nimănui, de teamă ca soțul ei să nu se lege de copiii săi. Și apoi, își iubește partenerul și nu vrea să-l părăsească. Dorește să-și păstreze viața de cuplu și de familie. Cu timpul, situația i se pare fără ieșire și sfârșește prin a cădea în depresie.

Unul dintre rezultatele cele mai frecvente ale acestui tip de manipulare este sentimentul de vinovătie care copleșește victimă. Disimulând ce se petrece și ce suferă, ea devine într-o oarecare măsură complicea călăului său.

Această manipulare este, în numeroase privințe, monstruoasă; ea este dificil de denunțat, deoarece sentimentului de vinovătie deja evocat î se adaugă rușinea simțită de victime. Aceasta este adesea soarta copiilor care au suferit de pe urma incestului sau a actelor de pedofilie. La suferința maltratărilor îndurate se adaugă sentimentul de vinovătie în general impus de adult: „E vina ta, tu mă împingi să fac asta...” Vinovăția își face insidios loc în mintea victimei și o determină să credă că ea își merită suferințele, că

manipulatorul-*asasin* are dreptate să se comporte aşa cum o face sau că acționează în interesul ei.

Cine este el?

Are un chip anonim și cotidian. Poate fi acest tată de familie care-și controlează nevasta și copiii cu o mână de fier. Îi zdrobește sub legea lui tiranică; îi împiedică să gândească și să trăiască pentru ei și prin puterile proprii sau să aibă cea mai mică inițiativă. În același timp, afirmă sus și tare că este un părinte responsabil care nu se gândește și nu acționează decât pentru binele familiei lui. Este cazul acelui bărbat care a reușit să împiedice, discret și în mai multe rânduri, căsătoria fetei sale cu băieți care, în opinia lui, nu erau destul de buni pentru ea.

În viața de toate zilele și în ochii victimei lui, manipulatorul-*asasin* nu se face remarcat în mod special. Dacă la fiecare dintre intervențiile dumneavoastră ridică ochii spre cer și dă din cap în mod disperat ca și cum tocmai ați spus cea mai aberantă dintre absurdități e pentru că știe că timpul joacă în favoarea lui și că, cu riscul de a da o infinitate de mici lovitur discrete, va sfârși prin a distrugă persoana sau comportamentul care-l jenează.

Cum acționează?

Manipulatorul-*asasin* este încăpățanat ca valurile oceanului care, erodând neîncetat rezistența celor mai solide stânci, sfârșesc prin a face să se surpe faleze întregi. Nu se oprește niciodată din drum și nu se dă înapoi de la nimic pentru a distrugă ce crede el că este o amenințare sau un pericol, convins fiind că luptă pentru o cauză bună.

Manipulatorul-*asasin* utilizează un veritabil arsenal. Remarcile insidioase și depreciative, comentariile lipsite de delicatețe și minciunile fac parte, la fel ca glumele, miciile întepături și batjocurile repetate, dintre aceste arme foarte performante care slabesc și sapă moralul celui sau celei pe care el îl/o vizează.